



Logische keuze DCS BARTÓK

dCS noemt de Bartók een upsampling network dac met (of zonder) hoofdtelefoon-versterker. Je zou de Bartók net zo goed een streamer kunnen noemen zonder ingebouwde storage, maar wel met een ingebouwde converter. Het is daarnaast ook een voorversterker. Was de Debussy de meest betaalbare converter van dCS, nu is daar dan de Bartók, met functionaliteiten die tegemoet komen aan manieren waarop veel consumenten tegenwoordig naar muziek luisteren. Ook is de Bartók nog gewoon bruikbaar als dac, voor iedereen die een cd/sacd-loopwerk wil gebruiken of digitale signalen vanuit elke bron om wil zetten naar analog.

dCS heeft zeker geprobeerd om de Bartók betaalbaar te houden. Betaalbaarheid is natuurlijk een relatief begrip, maar de markt kent verschillende converters met prijskaartjes vanaf 20K tot ver over een ton. Aangezien dCS niet de club is die veel concessies zal doen aan de geluidskwaliteit, zal de besparing ergens anders moeten worden gevonden. Ten opzichte van de Vivaldi en Rossini zit dat onder meer in de behuizing, aldus Liam Davison van dCS. Maar de Bartók, die 17 kilo weegt en is opgebouwd uit dikke aluminium panelen, wekt nou niet de suggestie dat er bespaart zou zijn op de behuizing. Wie de Vivaldi en Rossini kent, weet echter dat deze converters bestaan uit fraaie 3D vormgegeven panelen die uit het cnc-proces komen. Dat werkt uiteraard kostenverhogend en met de vlakke panelen van de Bartók worden dan ook enige ponden bespaard. Hifi is om naar te luisteren en minder om naar te kijken. Maar dCS weet ook dat er consu-

menten zijn die fraai uitgevoerde apparatuur in de kamer willen. Voor de Bartók betekent dat een keuze tussen fraai geanodiseerd blank of zwart aluminium. Daarmee oogt deze converter bescheiden, maar toch erg luxe. Die panelen hebben ook een functie in de vorm van resonantiedempers. Ook intern aangebrachte panelen zorgen voor demping.

Bartók

De nieuwe converter van dCS is gebaseerd op het digitale processing platform en de Ring-Dac die voor de Rossini zijn ontwikkeld. Dat is feitelijk een programmeerbaar computerboard. De software, die opgeslagen wordt in een FPGA-chip, bepaalt de functie en is dus steeds upgradable. Dat verloopt via de nieuwe, uiterst handige, geautomatiseerde download- en updatefunctie. In voorkomende gevallen kan dat ook nog via USB of een cd. De kwaliteit van de conversie en de filte-

ring is dus software-driven en na elke nieuwe update kan zo'n converter dus echt beter gaan klinken. Dat lukt doorgaans niet met converters die gebouwd zijn met de bekende families van chips. Zoals al gezegd is de Bartók niet alleen een converter, maar kan als voorversterker functioneren en heeft een versie met een ingebouwde hoofdtelefoonversterker. De Bartók is ook een UPnP-streamer en kan dus muziek binnenhalen vanaf een netwerk. Via Ethernet kunnen op het thuis- of studionetwerk aangesloten NAS-devices bereikt worden, computers en TIDAL en Spotify Connect als externe diensten. De Bartók is ook Roon ready. Vanaf Apple-apparaten kan er via Airplay ge-streamed worden. Via de netwerkinterface kan ook MQA-decodering en weergave gerealiseerd worden. De ingang van de converter kan bereikt worden via USB-, AES- en S/PDIF ingangen. Er is een dCS IOS app beschikbaar voor iPhone en iPad. De Bartók speelt vrijwel alle digitale formaten af en bereikt via de netwerkinterface 24-bit/384 kHz, DSD128 en DSD in DoP-indeling en native (DSD encrypted in dCS format). De website van de fabrikant biedt een overzicht met betrekking tot de maximale digitale resoluties die bereikt kunnen worden via de verschillende ingangen. Standaard is er een upsampling naar DXD en schakelbaar naar DSD. Voor DSD is ook schakelbare filtering aanwezig. De converter heeft een ingebouwde auto-clock die garant staat voor minimale jitter. Er zijn ook wordclock ingangen (2x BNC) en een uitgang (1x BNC) die geschikt is om, met de Bartók als master, te koppelen met andere (studio)apparatuur.

Techniek

Veel bouwers gebruiken off-the-shelf chips om een converter te bouwen. Converterchips van ESS, Burr Brown, CS en andere fabrikanten vormen in principe een goede basis. Maar, met een enkele chip is er nog geen converter. Daar worden nog een aantal circuits aan toegevoegd, zoals de clock, de filtering, de analoge sectie, de voeding, het USB-interface board en de input. Het ontwerp van al die noodzakelijke add-ons heeft grote invloed op de uiteindelijke geluidskwaliteit en die kan daarmee dus worden voorzien van een gekozen kwaliteit. Zo zijn er in de Bartók dubbele net-transformatoren. Een voor het digitale circuit en de andere voor de hoofdtelefoonversterker. Uiteindelijk zijn de off-the-shelf converter-componenten van minder belang dan de manier van implementatie. Wie dat

beheerst kan met de bekende converter- en filterchips ook zeer goede D/A converters bouwen. Een andere benadering komt van ontwerpers zoals dCS, Spectral, PS audio en anderen. Spectral bouwt de dac en de filters op uit discrete componenten. Nou bestaat een chip natuurlijk ook uit discrete componenten, maar de Spectral benadering in discreet is cost-no-object, waardoor de lat een stuk hoger komt te liggen. Fabrikanten, zoals dCS, die de conversie en filtering in de vorm van software uitvoeren en dan opslaan in een memory-chip (FPGA), gaan een enorm eind verder. Conversie en filtering op basis van wiskundige algoritmes geeft een enorme flexibiliteit, zonder dat je vast zit aan de beperkingen van componenten die deel uitmaken van een chip. Die algoritmen zijn een afspiegeling en implementatie van zeer diepgaande en nog steeds toenemende kennis over wat er in het digitale domein precies gebeurt en kunnen steeds verbeterd worden, zodat een converter weer beter gaat klinken. De ervaring in de luisterruimte is dat er zeer goede resultaten geboekt kunnen worden met converters die gebaseerd zijn op de bekende standaard chips. Maar, wie luistert naar converters en filters die bestaan uit discrete componenten of software-implementaties daarvan, zal wellicht waarnemen dat het geluid daarvan vaak natuurlijker overkomt of eigenschappen heeft die vaak behoorlijk verder reiken. Je let dan doorgaans, tijdens normaal luisteren, niet op allerlei losse eigenschappen van het geluid, maar gewoon op de totaalpresentatie.

Herkenbaar geluid

Een groot voordeel van digitaal, ten opzichte van analoog, is dat de weergave van de opname veel dichter in de buurt blijft van die opname-werkelijkheid. Nou geldt dat ook voor het direct beluisteren van een analoge studio-tape, maar het gaat vaak fout zodra we met platen en platenspelers bezig gaan. De geluidskwaliteit van het laatste systeem is afhankelijk van een zeer groot aantal variabelen. Die zorgen ervoor dat de analoge weergave vanaf de plaat vaak erg afwijkt van hoe de opname is bedoeld. Je moet dus heel hard werken aan een systeem rondom een platenspeler, om dicht in de buurt van de opname te blijven. Weergave van een digitale bron blijft heel dicht bij de eigenschappen van de opname. Zelfs de gekozen converter maakt tegenwoordig geen hemelsbrede verschillen meer met andere converters in de markt. Wie alle topconver-





ters naast elkaar beluistert, zal verschillen waarnemen. Die zijn soms klein, maar kunnen ook groter zijn. Maar, voor kleine verschillen in geluidskwaliteit zijn de prijsverschillen vaak veel groter. Een globale karakteristiek van converters leert dat Spectral de meest dynamische converter in de markt biedt, Mytek is super neutraal en waar dCS staat zal hierna duidelijk worden. Na het aansluiten van de Bartók en het beluisteren van de eerste digitale content, kwam het geluid in de buurt van de Rossini, maar bereikte net niet helemaal die diepe harmonische touch die de Rossini laat horen. Maar, het niveau dat de Bartók neerzet voor zowat 8000 euro minder dan de Rossini is verbazingwekkend goed. De Rossini behoort bij het beste in de markt en de nieuwe Bartók haalt vrijwel dat niveau. Dat zegt ook iets over de consistentie van het 'dCS-geluid' over de hele reeks van modellen heen. dCS voelde in ieder geval logischerwijze de noodzaak om het niveau van de Rossini te verhogen. Na de laatste 2.0-update, komt dit apparaat dan weer in de buurt van de Vivaldi. Liam Davison, waarmee ondergetekende een discussie had, gaf aan dat de Rossini in feite beschikt over een 'trickle down' versie van de Vivaldi software. Voor de Bartók is dan weer eigen software geschreven. Het grote voordeel van software-based converters is dat de geluidskwaliteit na elke versie-update verbeterd kan worden. Dat lukt niet met chip-based converters. Vanwege die upgra-

de-mogelijkheid en vanwege de kwaliteit die de Bartók nu al heeft is er uiteraard sprake van een fenomenale prijs/kwaliteitsverhouding.

Luisteren

In de basis presenteert de Bartók een zeer aangenaam en onderhoudend geluidsbeeld met een vorm van natuurlijke warmte en harmonische diepte. Nou is de vraag natuurlijk of dat een vorm van kleuring is of dat dCS op een betere manier in staat is om de warmte en sfeer, die vaak inherent is aan opnames, op een natuurlijke manier weer te geven. Misschien hoort digitaal geluid gewoon zo te zijn. Voorlopig is het gewoon een constatering en betekent het dat deze dCS converter gewoon heel aangenaam klinkt. Daarbij opgeteld zijn eigenschappen zoals de magnifieke stage-weergave, de dynamics en fenomenale detaillering. Het is opvallend dat de Bartók het geluidsbeeld met grote precisie schetst. Elk klein geluidje is waarneembaar en heeft een ongekend precieze plaatsing. Misschien verwacht je dan dat deze converter mechanisch en technisch klinkt. Maar, dat is helemaal niet het geval. De totaalpresentatie is los en natuurlijk. De detaillering is aanwezig en je kunt tot op de ruisvloer waarnemen, maar het blijft heel vanzelfsprekend en is niet ge-hyped. Het is alsof je op rij 6 zit in het Concertgebouw. Je kunt elk subtiel geluid





waarnemen en zeer nauwkeurig plaatsen. Je hoort vaak wat musici tegen elkaar zeggen, je hoort het kraken van stoelen en de bijgeluidjes van snaren en instrumenten, maar het is nooit onnatuurlijk en overdone. Een wereld waarvan je je ook bewust wordt als je naar de Bartók luistert. Ook laat deze converter een heel solide basis horen. Er is gewicht in de muzikale passages die om gewicht vragen. Een vorm van autoriteit, die ook heel karakteristiek is voor de Rossini en waar de Bartók voor een veel lagere aanschafprijs ook over beschikt. Niet de lichtvoetigheid die sommige andere converters presenteren. Ook is de Bartók zeer snel. Aangesloten op een audio-systeem dat eveneens snel is, knalt de percussie je tegemoet en is het laag ook 'snel', gedefinieerd en strak. Opgeteld zou je misschien kunnen zeggen dat deze dCS best in de buurt komt van analoge weergave. Zonder nou direct aan te gaan geven waar die verschillen dan nog zitten. Wie analoog met digitaal vergelijkt, maakt vaak de fout om verschillen in opnames en eigenschappen van de specifieke apparatuur aan te voeren als zijnde de fundamentele verschillen tussen analoog en digitaal. Maar, het is verdraaid lastig om het echte verschil tussen digitaal en analoog vast te stellen en dan uiteraard de gehoorvatige kant daarvan.

Epiloog

De dCS Bartók is een converter, streamer, voorversterker en (optioneel) hoofdtelefoonversterker. Wie zoekt naar een converter die met een zekere mate van analoge touch muziek presenteert en betrokkenheid afdwingt, zal in de Bartók de ideale converter vinden. Het geluidsbeeld is erg aangenaam en excelleert in dynamiek, snelheid, ruimtelijke weergave, autoriteit en andere belangrijke eigenschappen. Veel audiofielen en muzikliefhebbers zullen waarschijnlijk opmerken dat de Bartók 'muzikaal' klinkt. Een in geluidswaergave feitelijk onbruikbare term, die vooral gaat over de muziek zelf. Muzikaliteit wordt dan gezien als de harmonische opbouw van een

compositie, de structuur van een compositie, de interpretatie en manier van spelen tijdens de uitvoering, de kwaliteit van de melodie, de impact van een arrangement en andere aan de muziekwetenschap gerelateerde criteria. Welke muziek iemand dan muzikaal vindt is ook cultureel bepaald en heeft ongetwijfeld een relatie met opvoeding, mindset en opleidingsniveau. Het gaat ook over ritme, toonhoogte, dynamiek, inleven, begrijpen, motoriek, emoties en timbre. Die begrippen raken nog steeds de muziek zelf en de uitvoering daarvan. Veel audiofielen en luisteraars naar kunstmatig weergegeven muziek hanteren de term 'muzikaal' in de betekenis dat het geluid voldoet aan een set voor hen acceptabele geluidstechnische eigenschappen, gebaseerd op pure perceptie. Als er voor een geluidstechnische omschrijving van 'muzikaliteit' dan voortaan wordt gekozen voor een geluid dat de opnamerealiteit benadert, dan krijgt het begrip enige betekenis in hifi-land. Echte instrumenten klinken namelijk nooit 'harsh', gemeen, koel, emotioneel of onbetrokken. De Bartók is dus muzikaal omdat deze converter de opnamerealiteit erg goed benadert en de natuurlijke warmte en gloed van instrumenten en stemmen overtuigend presenteert. Voor de rest is de Bartók een gebruiksvriendelijk apparaat dat momenteel alles biedt dat de consument die streamed, of anderzijds digitale content invoert, kan behagen. Gezien alle beschreven kwaliteiten biedt de Bartók natuurlijk een verbazingwekkende prijs/kwaliteitsverhouding. Zoveel geluidskwaliteit voor zo'n acceptabele pintransactie is waar elke muzikliefhebber voor gaat.

Ruud Jonker

PRIJS	
DCS BARTÓK UPSAMPLING DAC/NETWORK STREAMER	€ 11.900,-
DCS BARTÓK UPSAMPLING (INCLUSIEF HOOFDTELEFOONVERSTERKER)	€ 14.250,-

MORE MUSIC, WWW.MOREMUSIC.NL

►►END